

ნინო თოდუა*

მსხვერპლის კომპლექსი და მოძალადე (სანდრო კაკულიას პიესა „ხიდზე წვიმს ან ცრის“)

I. შესავალი

პოსტსაბჭოთა პერიოდის ქართული დრამატურგია თემატური მრავალფეროვნებით გამოირჩევა. მიუხედავად იმისა, რომ დრამატურგები პოლიტიკურ თემებს გვერდს არ უვლიან და წერენ როგორც თანამედროვე,¹ ასევე ისტორიულ რეალობაზე,² მათი ყურადღების ცენტრში უფრო მორალურ-ეთიკური თუ სოციალური პრობლემები დგას.³

შექსპირი „ჰამლეტი“ წერს: „ეგენი (მსახიობები – ნ. თ.) ამ დროის შემოკლებულნი მატრიანნი არიან და სიკვდილის შემდეგ საფლავის ქვაზედ ცუდი წარწერა უნდა გერჩიოს, სიცოცხლის დროს მაგათთან ცუდი ხმების დაყრას“⁴. სცენაზე მდგომი მსახიობი კი, რა თქმა უნდა, დრამატურგის ხმაა და თანამედროვე ქართული დრამატურგიაც ნაბიჯ-ნაბიჯ მიჰყვება ეპოქას და ამდენად, ვფიქრობ, მემატრიანის ფუნქციასაც ასრულებს.

უნდა აღინიშნოს, რომ დრამატურგიის მკითხველთა რიცხვი ძალიან მცირეა. მკითხველი საზოგადოების უმეტესობა მას საკითხავ ლიტერატურად არ აღიქვამს, თითქოს ის მხოლოდ რეჟისორებისა ან ვიწრო სპეციალობის ადამიანებისათვის იქმნებოდეს, ამდენად ნაკლებად იცის საზოგადოებამ, თუ როგორი გზით ვითარდება იგი. თუ თვალს მივადევნებთ თანამედროვე ლიტერატურულ პროცესებს, დავინახავთ, რომ თანამედროვე ქართული დრამატურგია სხვა ლიტერატურული ჟანრების განუყოფელი ნაწილია და მასში სრულიად ისახება როგორც ლიტერატურის განვითარების გზა, ასევე ქვეყანაში არსებული მდგომარეობა და, შეიძლება ითქვას, უფრო მძაფრადაც, ვიდრე პროზაში.

* ფილოლოგიის დოქტორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ლექტორი, nino.todua@tsu.ge <https://orcid.org/0009-0006-8329-2652>

¹ მაგ. იხ., ბულაძე ლ., მორალი, თბილისი, 2000.

² მაგ. იხ., ბათიშვილი გ., საქართველოს ბედისწერა, თბილისი, 2018.

³ თანამედროვე ქართული დრამატურგია, თ. კალანდაძის რედაქტორობით, თბილისი, 2015.

⁴ ჰამლეტი, შექსპირი უ., ი. მაჩაბლის თარგმანი, წიგნში: უილიამ შექსპირი, ტ. I, ნ. ყიასაშვილის რედაქტორობით, თბილისი, 1986, 348.

დღესდღეობით მსოფლიოში ერთ-ერთი აქტუალური პრობლემა, სხვადასხვა ფორმითა და მოტივით, განსხვავებულ სოციუმსა და საზოგადოებაში არსებული ძალადობაა. ამ თემას მიეძღვნა კრებული „9 პიესა VS ძალადობა“, რომელშიც ცხრა დრამატურგის თითო პიესაა შესული.⁵ მათ შორისაა სანდრო კაკულიას „ხიდზე წვიმს ან ცრის“. სტატია მიმოიხილავს პიესაში გადმოცემული ძალადობის, მოძალადისა და მსხვერპლის კომპლექსის საკითხებს. ნაშრომის მიზანია, საზოგადოება დააფიქროს იმ პრობლემებზე, რომლებიც ძალადობის სხვადასხვა ფორმით გამოვლინებას ახლავს. დააკვირვოს საკუთარ ქმედებებსა თუ ცხოვრებაზე, რადგან, არც თუ იშვიათად, ადამიანი ვერც კი აცნობიერებს, რომ მსხვერპლია ან მოძალადე.

II. ძალადობის არსის გაგებისათვის

დღეს ბევრმა სოციალურმა, ზნეობრივმა თუ ფსიქოლოგიურმა პრობლემამ ერთად იჩინა თავი. შესაძლოა იმის გამოც, რომ 21-ე საუკუნეში ადამიანი მეტად გათავისუფლდა და უფრო შეამჩნია ის პრობლემები, რომლებიც ადრე პრობლემად არ მიაჩნდა ან ნაკლებად აღელვებდა. ერთ-ერთ უმწვავეს პრობლემად გამოიკვეთა ძალადობა და იგი საზოგადოებაში მწვავე დისკუსიის თემაა. ამ საკითხთან მიმართებით პრობლემას ისიც ქმნის, რომ საზოგადოებაში ხშირად ხდება ძალადობის მეტამორფოზი. ის ინათლება მეორე ადამიანის მიმართ სიყვარულის, ზრუნვის, დაცვის გამომხატველ ქმედებად და „აიხსნება“ საზოგადოების მხრიდან მეტ-ნაკლებად „დაშვებული“ ნორმებით.

ძალადობის ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული ფორმა ოჯახში და ქალთა მიმართ ძალადობაა.⁶ იგი ფარულია და დროის ხანგრძლივ მონაკვეთს მოიცავს, სანამ გამჟღავნდებოდეს (ან სრულიადაც დაფარული რჩება, თუ განსაკუთრებულად მწვავე ფორმა არ მიიღო), რადგან ოჯახის წევრის (ან წევრების) მიმართ ხდება.⁷ ის იწვევს ჯანმრთელობის სერიოზულ გაუარესებას, ფსიქიკურ და ემოციურ აშლილობას, რაც სრულიად შესაძლებელია, ფატალური შედეგით დასრულდეს.

⁵ 9 პიესა vs ძალადობა, თბილისი, 2012.

⁶ ხატიასვილი გ., სახელმძღვანელო ქალთა და ბავშვთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლის საკითხებზე, თბილისი, 2021, 13; ჰაარი რ., ქალთა მიმართ ძალადობის ეროვნული კვლევა საქართველოში, თბილისი, 2022, 2, 36.

⁷ ხატიასვილი გ., სახელმძღვანელო ქალთა და ბავშვთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლის საკითხებზე, თბილისი, 2021, 13; ხატიასვილი გ., საქართველოს საერთო სასამართლოების მნიშვნელოვანი განმარტებები ქალთა მიმართ და ოჯახში ძალადობასთან დაკავშირებულ საქმეებზე, თბილისი, 2019, 10, 22.

ლდეს. საკითხის აქტუალობაზე მეტყველებს ისიც, რომ მსოფლიო ორგანიზაციების მრავალი აქტი მიეძღვნა ამ საკითხსა და მისი გადაჭრის გზების ძიებას.⁸ მაგალითად, „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენცია“. აღნიშნული კონვენცია მრავალ სახელმწიფოს აქვს რატიფიცირებული, მათ შორის, საქართველოს. გარდა ამისა, უშუალოდ ქალთა მიმართ და ოჯახში ძალადობის მომწესრიგებელი კანონი ცალკეა მიღებული ამ საკითხის გადასაჭრელად.⁹ მიუხედავად იმისა, რომ, ზოგადად, ძალადობა ისედაც იყო კრიმინალიზებული, 2012 წელს სისხლის სამართლის კოდექსში გაჩნდა ახალი მუხლი, რომელიც უშუალოდ ოჯახურ ძალადობას ეხება.¹⁰ ეს სწორედ საკითხის აქტუალობამ და მნიშვნელობამ განაპირობა. ამ საკითხზე იურისტებთან ერთად განსაკუთრებით აქტიურად მუშაობენ ფსიქოლოგები.¹¹

ფილოსოფოსები ძალადობის ფენომენს ცალკე საკითხად არ განიხილავენ. ის მოიაზრება ბოროტების კატეგორიაში და ეს უდავო ჭეშმარიტებაა. ძალადობა უკურეაქციას იწვევს. ძალადობის მსხვერპლი, უმეტეს შემთხვევაში, თავად ხდება მოძალადე. ქმედება იწვევს უკუქმედებას და ბოროტება შობს ბოროტებას, მას თითქოს არც დასაბამი აქვს და არც დასასრული.

ფსიქოლოგიაში ძალადობის ცნების არაერთი განმარტება არსებობს. აღნიშნულია, რომ ეს ვრცელდება როგორც გარშემომყოფებზე, ასევე საკუთარ თავზეც. ძირითადად ძალადობა სამ ფართო კატეგორიად იყოფა. ესენია: 1. საკუთარი სიცოცხლის ან ჯანმრთელობის ხელყოფა, რომელიც, თავის მხრივ, კიდევ ორ ქვეჯგუფად იყოფა – სუიციდურ ქცევად და საკუთარი თავისადმი სასტიკ მოპყრობად; 2. პიროვნებათშორისი ძალადობა, რომელიც ასევე ორ ქვეკატეგორიად იყოფა – ძალადობა ოჯახში ან ინტიმურ პარტნიორზე და ძალადობა თემში; 3. კოლექტიური ძალადობა, რომელიც სოციალურ, პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ძალადობას გულისხმობს.¹²

სტატიის კვლევის საგანი მეორე კატეგორიის პირველი ქვეპუნქტია – ძალადობა ოჯახსა და ინტიმურ პარტნიორზე.

⁸ ოჯახში და ქალთა მიმართ ძალადობის აქტუალური საკითხები, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, 2019, 10-11.

⁹ „ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონი.

¹⁰ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 126¹-ე მუხლი.

¹¹ ბავშვზე ძალადობის ძირითადი საკითხები, თ. ფარულავას რედაქტორობით, თბილისი, 2011, 9-13; 38-49; 63-127; 134-152; 175-174.

¹² იქვე, 11-13.

III. შეხვედრა უცხოთან – განდობა

სანდრო კაკულიას პიესის – „ხიდზე წვიმს ან ცრის“ – სტრუქტურულიდან გამომდინარე, სათქმელი იმდენად დანურული და დეტალიზებულია, მკითხველს „აი-ძულებს“ არცერთი სიტყვა არ დატოვოს ყურადღების მიღმა. მოქმედება ვენაში, კონკრეტულად აუგარტენის ხიდზე, ვითარდება. მოქმედების უცხო სივრცეში გადატანით, ავტორი მიგვანიშნებს, რომ ძალადობა მსოფლიო პრობლემაა და მას ლოკალური სივრცე არ აქვს. პიესის პერსონაჟები არიან ვენაში მცხოვრები ქართველი ბიჭი ოთო, ორმოც წლამდე ავსტრიელი ქალი (შტეფანია), შტეფანიას ახალგაზრდა საყვარელი (ჰერმანი) და შტეფანიას ქმარი (მოკრივე).

სიგარეტის საყიდლად გამოსული ოთო დაინახავს ხიდის მოაჯირზე მდგარ შტეფანიას და მის გადარჩენას ცდილობს. მათი საუბრიდან ხდება ცხადი ქალ-ვაჟის ბიოგრაფიული მომენტები.

დრამატურგი პიესას გარემოს აღწერით იწყებს. შუალამეა. აუგარტენის ხიდზე ახალგაზრდა ქალის ფეხსაცმელსა (ზოგადად, ლიტერატურაში ფეხსაცმელზე ხაზგასმა ადამიანის ქვეცნობიერში მიმდინარე პროცესებზე ხშირად მიანიშნებს)¹³ და ფეხებს ვხედავთ წვივამდე, რომელიც ყანყალებს – ზემოთქმულის ხაზგასმა ქალის არამყარ, მერყევ ხასიათზე უნდა მიუთითებდეს, რაც პიესის კითხვისას ნათელი ხდება. მალე ის მთლიანად ჩნდება. სასიამოვნო გარეგნობისაა, სახეზე მღელვარება და დაძაბულობა ემჩნევა.

პიესაში ოთოს პირველი წინადადება, ერთი შეხედვით, არაფრისმთქმელია: „... ხან წვიმს, ხან ცრის, მაგრამ დუნაი მაინც ჩუმია...“¹⁴ თუმცა ფრაზა მეტაფორულად ცხოვრებას უნდა ასახავდეს, მისი თანმდევი სხვადასხვა მოვლენითა და ფაქტით, რომ, რაც არ უნდა ხდებოდეს, უმეტესწილად ადამიანები მაინც დუმილს ამჯობინებენ სიმართლის თქმას, რადგან დუნე და მიჩვეული ცხოვრება ურჩევნიათ შეუჩვეველსა და მშფოთვარეს. ოთო ხედავს ხიდის მოაჯირზე მდგომ ქალს, ხედავს მის სახეს, მაგრამ თვალეებს – ვერა, რადგან მას თვალეები დახუჭული აქვს. ვფიქრობ, დახუჭული თვალეების ხაზგასმა იმას ნიშნავს, რომ საკუთარი ყოფის სიმძიმის გაცნობიერების მიუხედავად, ქალს არ სურს მდინარის საწინააღმდეგო მიმართულებით გაცუროს, ამავე დროს, დახუჭულ თვალეებში ადამიანის ემოციისა და შინაგანი სამყაროს დანახვა შეუძლებელია. ვაჟი ფრთხილად უახლოვდება ქალს, რომ არ დააფრთხოს. ქალი თავდაპირველად უხეშად ცდილობს ოთოს თა-

¹³ ჰამსუნი კ., პანი, თ. კალანდაძე-ტაბახმელაშვილის თარგმანი, თბილისი, 2017.

¹⁴ კაკულია ს., ხიდზე წვიმს ან ცრის, წიგნში: 9 პიესა vs ძალადობა, თბილისი, 2012, 251.

ვიდან მოშორებას, მაგრამ ბიჭი თავს არ ანებებს, რადგან ფიქრობს, რომ შტეფანია გადახტომას აპირებს. ის თავაზიანად ექცევა ქალს, ერთი შეხედვით, არაფრისმთქმელ, მსუბუქ თემებზე საუბრით ცდილობს, მისი ყურადღება სხვა რამეზე გადაიტანოს და განზრახვა გადააფიქრებინოს. მათი საუბარი ქაოსურია, რადგან ერთი თემიდან მეორეზე გადადიან. თავდაპირველად შტეფანია ოთოსთან საუბრისას ალგზნებული და აღელვებულია, ამის მიზეზი კი ის არის, რომ იგი არავის სჭირდება, მაგრამ ოთოს თავაზიანი საქციელი არბილებს. ისინი საუბრისას არაერთ თემას განიხილავენ. მაგალითად, როგორცაა, კულტურული განსხვავება ავსტრიელებსა და ქართველებს შორის. საუბრობენ როგორც ფიზიკურ, ასევე ფსიქოლოგიურ ძალადობაზე, რასაც მამაკაცები ქალების მიმართ ავლენენ და ა. შ. შემდეგ კი საკუთარ ცხოვრებაზე ესაუბრებიან ერთმანეთს. იშვიათი არ არის, როდესაც უცხო ადამიანები უფრო მეტად უშლიან გულს ერთმანეთს, ვიდრე ოჯახის წევრებს ან მეგობრებს. ვფიქრობ, ამას ის ფაქტი განაპირობებს, რომ მათ რჩევა კი არ სჭირდებათ ან შველას კი არ ითხოვენ, უბრალოდ დაგროვილი სტრესისა და ემოციებისგან გათავისუფლება სურთ.

IV. ქმარი – ფსიქოლოგიურ-ფიზიკური მოძალადე

შტეფანიას ქმრის გასაცნობად დრამატურგს მოქმედება მათ სახლში გადააქვს. ქალი სიგარეტს ეწევა, რაც, კონკრეტულ მონაკვეთში (და შემდეგაც) მის მღელვარებაზე მიანიშნებს. ოთახში მამაკაცის შემოსვლისთანავე აქრობს სიგარეტს, რაც იმაზე მეტყველებს, რომ შტეფანია ქმართან დაძაბულია, ფიქრობს, არაფერი გააკეთოს მის დასანახად ისეთი, რაც მას გააღიზიანებს. ქმარს სახელი არ აქვს, მოკრივეა, რაც ძალისა (და ძალადობის) დემონსტრირებაზე მიანიშნებს. მამაკაცისთვის მნიშვნელოვანი მხოლოდ მისი პროფესიაა და ყველაფერი, რაც მისგან მომდინარეობს – მატერიალური კეთილდღეობა და სახელი. მოკრივისათვის ქალი მხოლოდ გარეგნობით ფასობს და მისთვის არანაირი მნიშვნელობა არ აქვს, თუ როგორია მისი შინაგანი სამყარო. ის შტეფანიას გამუდმებით აყვედრის, რომ უზრუნველად და მდიდრულად აცხოვრებს, რომ დღესაც ვინმეს მეგობარი გოგო იქნებოდა, „მხსნელად“ ის რომ არ გამოჩენილიყო და არ მაღავს, რომ მოფერების შემდეგ მისი აღარაფერი უნდა. ხშირად ლაპარაკის უფლებასაც არ აძლევს და მოითხოვს, რომ დადუმებული მაგნიტოფონით ჩუმად იყოს. არ აძლევს უფლებას მოუსმინოს მუსიკას ყურსასმენების გარეშე. მისთვის შტეფანიას არანაირი ღირებულება არ აქვს, ის ჰგავს იმ ნივთს, რომლითაც ადამიანი

ერთობა და მობეზრებისთანავე მიატოვებს: „ჩემი მომავალი შენთან ერთად ან შენს გარეშე ერთია! და ის კრივს, ჩემს სპორტულ კლუბსა და აი ამ ჯილდოებს უკავშირდება“¹⁵. მოკრივე მოძალადე მამაკაცის ტიპური სახეა. მისი მხრიდან ძალადობა ვლინდება როგორც ფიზიკური, ასევე ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით. ის მეტისმეტად პატივმოყვარეა და, საკუთარი თავისა და ინტერესების გარდა, ვერაფერს ამჩნევს. პატივმოყვარეობა/ამპარტავნება ადამიანს ყველაზე დიდ საფრთხეს უქმნის, ვფიქრობ, ამიტომ მიიჩნევა იგი ქრისტიანულ რელიგიაში ერთ-ერთ მომკვდინებელ ცოდვად, რადგან საკუთარი თავის განადგურებიდან იწყება სხვათა ცხოვრების დანგრევა. პატივმოყვარე ადამიანი წყდება რეალობას, ურთიერთობებს მხოლოდ საკუთარი გადმოსახედიდან აფასებს, გარშემო იქმნის წრეს, რომელიც სჭირდება იმისათვის, რომ თავი სამყაროს ცენტრში წარმოიდგინოს. მას ავინწყდება, რომ იგი საზოგადოების წევრია და გარკვეული მოვალეობები და პასუხისმგებლობები აქვს მის წინაშე. ალფრედ ადლერი ამასთან დაკავშირებით წერს: „არცერთ მანკიერ თვისებას არ შეუძლია ადამიანის თავისუფალი განვითარების ისე დამახინჯება, როგორც მას პატივმოყვარეობა ამახინჯებს, რომელიც ინდივიდუუმს აიძულებს, ნებისმიერ ადამიანს და ნებისმიერ მოვლენას ასეთი კითხვით მიუდგეს: „სამაგიეროდ რას მივიღებ?“¹⁶. ვფიქრობ, ეჭვს არ იწვევს, რომ მოკრივე პატივმოყვარე ადამიანია. ამ თვისებამ მასში ჰუმანური თვისებები დათრგუნა და მოძალადედ ჩამოაყალიბა. საბოლოოდ, შტეფანია სახლიდან გარბის, რადგან მოკრივე ორგანოში მონაწილეობის მიღებას აძალეებს. სწორედ ამ შემთხვევის შემდეგ ხვდება იგი ოთოს.

V. ჰერმანი – მანიპულატორი

პატივმოყვარეობა და ნარცისიზმი არსობრივად მსგავსი ცნებებია. ვფიქრობ, დამოუკიდებლად ისინი არც არსებობენ. ამ თვისებების მატარებელია შტეფანიას ახალგაზრდა საყვარელი, ჰერმანი, რომელიც მას გათხოვებამდე ჰყავდა. ჰერმანი შტეფანიაზე გაცილებით ახალგაზრდაა. ქალი ყველაფერს აკეთებს იმისათვის, რომ მან ბედნიერად იგრძნოს თავი, ჰგონია, რომ თავისი დამოკიდებულებითა და ქცევებით საყვარელი ბედნიერია, მაგრამ პირიქით აღმოჩნდება. ჰერმანი აღმოაჩენს, რომ ქალი ბევრ რამეს მხოლოდ მის საამებლად აკეთებს და

¹⁵ იქვე, 268.

¹⁶ ადლერი ა., როგორ გავიგოთ ადამიანის ბუნება, ნ. თურმანიძის თარგმანი, თ. თურმანიძის რედაქტორობით, თბილისი, 2014, 197.

მას სრულიადაც არ მოსწონს, მაგრამ ქალს საყვარლის ბედნიერება „ახარებს“. უნდა ითქვას, რომ ამ შემთხვევაში შტეფანია ძალიან ჰგავს ქართველი ქალის ფსიქოტიკს – ქართულ ტრადიციებზე აღზრდილი ქალი, რომლისთვისაც მამაკაცთან ქორწინების გარეშე ცხოვრება ამორალურ ფაქტად აღიქმება. ამდენად, ამგვარ ურთიერთობაში მყოფი ქალი ივინყებს საკუთარ ინტერესებს და ყველანაირად ცდილობს არ დაკარგოს მამაკაცი, რომელთანაც ურთიერთობის გამო მისი რეპუტაცია ეჭვქვეშ დააყენა. ხშირ შემთხვევაში ეს სრულიად გამორიცხავს სიყვარულს, რადგან ამგვარ სტრესულ სიტუაციაში თანაცხოვრებისას სიყვარულის, ჰარმონიისა და ურთიერთგაგების ადგილი აღარ რჩება, რადგან ქალი გამუდმებით იმაზე ფიქრობს, ყურადღებითა და მზრუნველობით გასაქანი არ მისცეს მამაკაცს, რაც უმეტესად საპირისპირო შედეგს იძლევა, რადგან ასეთ დროს პარტნიორი მხოლოდ ამ მარნუხებიდან თავის დახსნაზე ფიქრობს და ამ შემთხვევაშიც ასე ხდება. მეორე მხრივ, ამგვარი დამოკიდებულება გამონვეულია სისუსტით, მარტოობის შიშით, გაუბედაობით.

რასაც შტეფანია აკეთებს ბიჭისთვის სრულიად უცხო და წარმოუდგენელი გრძნობაა. იგი ქალის სისუსტით სარგებლობს იქამდე, ვიდრე მის ცხოვრებაში სხვა ქალი არ გამოჩნდება – ახალგაზრდა, მხიარული, რომლის გვერდით გავლაც არ მოერიდება. ის ირონიულია შტეფანიას მზრუნველობის მიმართ: „დაასრულე! თქვი, პატარა ბავშვი ვარ, ხო? უტუ-უტუ... დედიკო, შეიძლება რძე შევუკვითო? ნესქეიკი მინდააა!! შენთვის ბავშვი ვარ, პატარა შავი არაბული ცხენი! გამხედნე, დედიკო!“¹⁷. ამ სიტყვებში, ირონიასთან ერთად, გალიზიანებაც იგრძნობა და სრულიად ბუნებრივია, მეტისმეტმა მზრუნველობამ ამგვარი შეგრძნება გამოიწვიოს. მაგრამ აქ ამორალური ის ფაქტია, რომ ამ გრძნობებს ჰერმანი მის ცხოვრებაში სხვა ქალის გამოჩენის შემდეგ ავლენს და, უფრო უარესი – მას შემდეგ, რაც შტეფანია ამხელს, მანამდე კი გემრიელ ლუკმას ხელიდან არ უშვებს, რადგან უზრუნველად ცხოვრობს შტეფანიას მკლავებში. ბოლო შეხვედრისას შტეფანია ეუბნება ჰერმანს, რომ იცის მისი ახალგაზრდა საყვარლის შესახებ, უფრო სწორედ, გრძნობს მის არსებობას. ისე ჩანს, თითქოს, ჰერმანი არ გეგმავდა ქალისთვის სიმართლის თქმას და ორმაგ თამაშს აპირებდა – ჰყოლოდა გვერდით სასურველი ქალი და, ამავე დროს, ჰყოლოდა ქალი, რომლისგანაც მატერიალურ ხეირს ნახავდა. მაგრამ, რადგან შტეფანიამ კუთხეში მიიმწყვდია, უკან აღარ დაიხია და დიდი ხნის ნაგროვები ბოლმად ერთბაშად ამოანთხია: „ყველა მეუბნებოდა, რომ

¹⁷ კაკულია ს., ხიღზე წვიმს ან ცრის, ნიგნში: 9 პიესა vs ძალადობა, თბილისი, 2012, 258.

ბოზი ხარ, ჩვეულებრივი, გარყვნილი 35 წლის ქალი, რომელსაც მე პატარა სექსუალურ ბიჭად გჭირდებოდი, და რომ შენ მიყენებდი! ხანდახან, როცა იმ გოგოსთან ვიყავი, მძულდი, მძულდა შენი ხელები, შენი მხრები, შენი ძუძუები და სახე! მახინჯი ხარ სინამდვილეში! ის კი ულამაზესია!”¹⁸. ჰერმანი სასტიკად ექცევა ქალს და მასში არანაირი მადლიერების გრძნობა არ არის შტეფანიას მიმართ. რეალობაა, რომ ჩვენ „გამომყენებლურ საზოგადოებაში“ ვცხოვრობთ. ჰერმანიც ამ საზოგადოების განუყოფელი ნაწილია – ნურბელა, რომელიც სხვისი სისხლით იკვებება იქამდე, ვიდრე ბოლომდე არ აიღებს იმას, რაც სჭირდება. მიუხედავად იმისა, რომ იგი, ერთი შეხედვით, არაფერს ითხოვს საყვარლისგან, უპრობლემოდ იღებს ყველაფერს, რასაც აძლევენ. როცა დალატსა და ტყუილში გამოიჭერენ, ღიზიანდება, ბრაზდება, რადგან ვერ შეძლო შეენარჩუნებინა მდგომარეობა, რომლიდანაც, ერთი მხრივ, მატერიალურ უზრუნველყოფას იღებდა, ხოლო, მეორე მხრივ, სასურველ ურთიერთობას და ამ სიბრაზეს ანთხევს იმაზე, ვისაც მისთვის ღირსეული წინააღმდეგობის განევა არ შეუძლია. ჰერმანიც სუსტია და ამ სისუსტეს მანიპულაციებით, ირონიითა და ბრაზის გამოვლინებით ნიღბავს. ისიც ფაქტია, რომ იგი სრულიად უპასუხისმგებლო ადამიანია და ისევე მოექცევა ახალგაზრდა საყვარელსაც, როგორც შტეფანიას მოექცა, როდესაც მასთან ყოფნას მოიბეზრებს. თავისთავად ცხადია, რომ ჰერმანს არანაირი პასუხისმგებლობა არ გააჩნია იმ ურთიერთობების მიმართ, რომლებსაც იგი ჟამიდან ჟამზე იწყებს.

VI. ოთო – „ტიპი ტიპურ გარემოში“

ამ საუბარში ირკვევა ოთოს წარმომავლობა და ცხოვრებისეული მომენტები. ვფიქრობ, იგი ქართველი მამაკაცების გარკვეულ ტიპს განასახიერებს (თანამედროვე ქართულ დრამატურგიას ახასიათებს განზოგადებული ტიპების შექმნა). ის თბილისში, ერთ-ერთ ფირმაში, გაყიდვების აგენტი იყო. დედა, როგორც მრავალი ქართველი ქალი, საბერძნეთში მუშაობდა და ოთო აქ ჩამოვიდა იმედით, რომ „აენყობოდა“, მაგრამ იმედი გაუცრუვდა და ახლა, როგორც ლტოლვილს, 450 ევროს უხდიან თვეში. თბილისში ცოლი ჰყავს, რომელთანაც მხოლოდ ჯვარი აქვს დანერილი. ის შტეფანიას ბოდიშს უხდის იმის გამო, რომ მოატყუა, მოატყუა, რომ მისი ცოლისთვის არაფერი აუკრძალავს. სინამდვილეში კი ცხოვრება ჯოჯოხეთად უქცია, რადგან უამრავ მოთხოვნას უყენებდა:

¹⁸ იქვე, 262.

არ ემუშავა, რადგან დიდი შანსი იყო, იქ ვინმეს მოსწონებოდა. უკრძალავდა თმის მოკლედ შეჭრას, რადგან მოკლე თმა განსაკუთრებით უხდებოდა, უკრძალავდა მაღალქუსლიანი ფეხსაცმლის ჩაცმას, უკრძალავდა ულიფოდ სიარულს და ეუბნებოდა, რომ მის გვერდით გავლა რცხვენოდა. შემდეგ ქუჩაში მარტო ტოვებდა ატირებულს. მერე ოთო ურეკავდა და ის, კვლავ ატირებული, პატიებას სთხოვდა იმას, ვინც მის წინაშე დამნაშავე იყო. სტატიის დასაწყისშიც აღვნიშნე – ხშირად ადამიანები ვერ აცნობიერებენ, რომ მათზე ძალადობენ, სწორედ ასეა ამ შემთხვევაშიც. მსხვერპლი თავად ითხოვს პატიებას, მანიპულაციისა და ფსიქოლოგიური ძალადობის მსხვერპლია, მაგრამ იმდენად არის ოთოზე მიჯაჭვული, რომ ეს განცდა სიყვარულად ეჩვენება იქამდე, ვიდრე ეს ეიფორია არ გადაივლის და რეალურ სურათს არ დაინახავს. საბოლოოდ, ოთო აცნობიერებს საკუთარ დანაშაულს და ამბობს: „მე ვართმევდი მთელ ენერჯიას და სანაცვლოდ არაფერს ვაძლევდი“¹⁹. ოთოს საქციელი ძალადობის ერთ-ერთი გავრცელებული ფორმაა, რომელიც შენიღბულია იმიტომ, რომ უყვარს და რომ უნდა, სხვა კაცების გარყვნილი მზერისაგან დაიცვას ქალი. ქალი კი ბრმად ენდობა მას, რადგან ფიქრობს, რომ ამას სიყვარულის გამო აკეთებს. რეალურად ეს სიყვარული კი არა, სისუსტისა და ეგოიზმის უკიდურესი გამოვლინებაა. სიყვარული, თავისი არსით, მსხვერპლს მოითხოვს. მსხვერპლი კი არა საკუთარი თავისთვის, არამედ სხვისთვის ცხოვრებას ნიშნავს, იმ ყველაფრის გაღებას, რასაც შენგან ჯანსაღი ურთიერთობა მოითხოვს და არა ტოქსიკური. ტოქსიკურ ურთიერთობაში ყალიბდება მხოლოდ მსხვერპლის კომპლექსი, რომლისგანაც თავის დახსნა უმეტესწილად შეუძლებელია. საბოლოოდ, ამ ქალმა იპოვა ძალა საკუთარ თავში და ხუთი წლის თავზე, წავიდა მასთან „რომელსაც ის გამოპრანჭული, მოკლედშეჭრილი თმითა და მაღალ ქუსლებზე შემდგარი მოენონა“²⁰. მან გაბედა და თავი დააღწია „სიყვარულად“ მონათლულ ძალადობას. ოთო კი იმაზე მეტად განადგურდა, ვიდრე ქალი მასთან თანაცხოვრებისას. შესაძლოა ვთქვათ, რომ ოთომ საკუთარი დანაშაული გააცნობიერა, რადგან ის გულახდილად საუბრობს ამ თემაზე ქალთან, რომლისგანაც თანაგრძნობას არ უნდა ელოდეს, რადგან ეს ქალიც ძალადობის მსხვერპლია, თუმცა არ ვიცით, ეს გაცნობიერება და ერთგვარი სინანული არის თუ არა პრევენცია იმისა, რომ ოთო შეძლებს სძლიოს ეჭვიან ბუნებას (რაც ისევ ადამიანის სისუსტესა და კომპლექსებზე მიუთითებს)

¹⁹ იქვე, 264.

²⁰ იქვე, 266.

და მსგავსად აღარ მოიქცეს. რადგან მხოლოდ სინანული არ არის პრობლემის გადაჭრის გზა. მერაბ მამარდაშვილი წერს: „პრობლემის გადანყვეტა ჩადენილის გამო მონანიება კი არ არის, არამედ ის, რომ მონანიების მდგომარეობისას მოხდეს ჩართვა ისეთ რეგისტრში, რომელშიაც აღარ ჩაიდენ ისეთ რამეს, რაც მონანიებასთან მიგიყვანს“²¹.

მიუხედავად იმისა, რომ არ ვიცით, ოთოს სინანული რამდენად ჭეშმარიტია, ფაქტია, მან შტეფანიასთან შეხვედრისას გაამჟღავნა საკუთარი მანკიერებები და ეს შეხვედრა იქნა მაპროვოცირებელი იმისა, რომ გაცნობიერებინა საკუთარი დანაშაული. საკუთარ შეცდომებზე კი ხშირად ის ადამიანები გვაფიქრებენ, რომლებიც მსგავსი სიტუაციის მსხვერპლნი ყოფილან.

VII. შტეფანია – სისუსტის მსხვერპლი

შტეფანიას ემინია ცხოვრების და, განსაკუთრებით, მარტოობის. მოკრივესთან თმობს თავის პოზიციებს იმის გამო, რომ მარტო არ დარჩეს. ჰერმანის ბედნიერება იმიტომ უნდა და იმიტომ იღებს მსხვერპლს მისთვის, რომ წასასვლელი გზები მოუჭრას. ფაქტია, რომ ის სუსტი ადამიანია და საყრდენს საკუთარ თავში კი არა, არამედ პარტნიორებში ეძებს. „შიშით მოცული ინდივიდუუმები გარბიან, ერთმანეთთან დაცვას ეძებენ, და ამგვარად ცდილობენ ძალის იმ ხარისხამდე მოპოვებას, როცა ისინი თავის თავს იმ საფრთხეებთან შეხვედრის უნარის მქონედ შეიგრძნობენ, რომლებიც, მათი აზრით, ემუქრებათ.“²² იგი ცდილობს გაექცეს მომავალ საფრთხეებს, ემინია, რომ მათთან გამკლავებას ვერ შეძლებს და რეალურად ნადგურდება როგორც პიროვნება, ხდება სხვაზე დამოკიდებული, სხვების სურვილების შემსრულებელი, რაც აყალიბებს მონურ ფსიქოლოგიას, აქედან თავის დახსნა კი ძალიან რთულია, რადგან მონა ის კი არ არს, ვინც თავისუფლებისთვის იბრძვის, არამედ ის, ვინც თავისი ნებით ხდება მონა და უყალიბდება შემგუებლური ბუნება. ფაქტია, რომ შტეფანიას ამ ყველაფერზე არ უფიქრია, თეორიულად მან ყველაფერი იცის, მაგრამ სწორედ სისუსტე არ აძლევს საშუალებას გადადგას მკვეთრი ნაბიჯები და, მიუხედავად თავისი მდგომარეობის ნათლად გაცნობიერებისა და თეორიული ცოდნისა, ის მაინც უკან ბრუნდება.

²¹ მამარდაშვილი მ., ლექციები ანტიკურ ფილოსოფიაში, თბილისი, 2013, 46.

²² ადლერი ა., როგორ გავიგოთ ადამიანის ბუნება, ნ. თურმანიძის თარგმანი, თ. თურმანიძის რედაქტორობით, თბილისი, 2014, 286.

მას რომ საკუთარ ხასიათსა და ცხოვრებაზე უფიქრია, ნათლად ჩანს იმ მომენტში, როდესაც ოთო თავისი დანგრეული ოჯახის შესახებ უყვება. ამ დროს შტეფანია ამბობს: „შენ ცეცხლს ეთამაშებოდი! ადამიანის ცხოვრებას, მის ფსიქიკას! ვინ მოგცა შენ ამის უფლება?! ის წავიდოდა... ის შენგან აუცილებლად წავიდოდა... დანგრეული, განადგურებული, მაგრამ წავიდოდა“²³. ამ ქალში ის საკუთარ თავს ხედავს და მწერლის მხრიდან მინიშნებაა იმაზე, რომ მორჩილება, რომელიც ბუნებრივად კი არ არსებობს ადამიანში, არამედ რაღაც ფაქტორებითაა გამოწვეული, აუცილებლად დასრულდება, თუნდაც ეს ძალიან მტკივნეული იყოს. იგი იქვე ამბობს: „ო, როგორი კომპლექსიანები ხართ, როგორი მშობრები! ეგ ცემაზე უარესია, გესმის! იმიტომ, რომ ქალის ხანგრძლივი ფსიქოლოგიური ხმარება გაუპატიურებაზე უარესია, გესმის! უარესი... (ცრემლები ადგება)“²⁴. ამით ის ამბობს, რომ ძალადობა სისუსტისა და კომპლექსების უკიდურესი გამოვლენაა, რომელსაც მოძალადე თავისზე სუსტ არსებაზე ახორციელებს. იგი აღიარებს, რომ სუსტია და იმედი სჭირდება, ოღონდ, არა ყალბი და არადამაჯერებელი, არამედ – ჭეშმარიტი. ჭეშმარიტი იმედს კი იმ ხალხისგან ვერ მიიღებს, რომელთაც არ უყვართ.

პიესის ფინალში ირკვევა, რომ ოთო ამოდ ირჯებოდა შტეფანიას გადასარჩენად, რადგან ის თავის მოკვლაზე სრულიად არ ფიქრობდა: „შენ გგონია, თავს ვიკლავდი? ჰაჰაჰა! არა! არა! უბრალოდ წამოვედი! შენ კარგად თქვი – გასანიაველად! მე ვოლკსგარტენის პარკში წასვლას ვაპირებ... იცი, იქ გემრიელად თენდება...“²⁵ შტეფანია, როგორც პიროვნება, განადგურებულია. მის პიროვნულ განადგურებას კი იწვევს ხვედრთან შეგუება, ბრძოლის უუნარობა, ინდიფერენტიზმი: „რაც უკვე კვლავინდებურად აღარ გვაღიზიანებს, რადგანაც გრძნობები ჩლუნგდება, და თუ რაიმე დამოკიდებულია გრძნობების დაჩლუნგებაზე, ეს „რამე“ განიბნევა და ქრება“²⁶. მრავალი ადამიანია ამგვარად ბედს შეგუებული, რადგან მიაჩნია, რომ არაფრის შეცვლა არ შეუძლია, ან საამისო ძალა არა აქვს, რაც, რა თქმა უნდა, მცდარია და ისევ და ისევ პიროვნების სისუსტეზე მეტყველებს.

²³ კაკულია ს., ხიდზე წვიმს ან ცრის, წიგნში: 9 პიესა vs ძალადობა, თბილისი, 2012, 265.

²⁴ იქვე.

²⁵ იქვე, 271.

²⁶ მამარდაშვილი მ., ლექციები ანტიკურ ფილოსოფიაში, თბილისი, 2013, 49.

VIII. დასკვნა

დასკვნის სახით, შესაძლოა ვთქვათ, რომ დრამატურგმა საკმაოდ დამაჯერებელი პერსონაჟები დახატა – სამი განსხვავებული მამაკაცი, რომელთაც მოძალადის თვისებები აქვთ, მამაკაცთა გულცივობისა და დაუნდობლობის მსხვერპლი ქალი, რომელსაც წინააღმდეგობის განევის ძალა არ შესწევს, ვფიქრობ, სწორედ მისი სისუსტე უნდა იყოს მასზე ძალადობის მაპროვოცირებელი მამაკაცების მხრიდან, რადგან ამგვარი ფსიქოტიპის მამაკაცები ურთიერთობისთვის შინაგანად სუსტ ქალებს ირჩევენ იმის გამო, რომ საპირისპირო ტიპის ქალებთან თავიანთ ეგოს ვერ დაიკმაყოფილებენ და გოგო, რომელიც ბურანიდან გამოერკვა და აღარ ისურვა ყოფილიყო მოძალადე ქმრის უსიტყვოდ მორჩილი ცოლი. საგულისხმოა, რომ ძალადობის ერთ-ერთ ტიპად შესაძლოა შტეფანიას ქმედებაც განვიხილოთ ჰერმანის მიმართ, რადგან მის მიერ შერჩეული (შესაძლოა გაუცნობიერებელი) მანიპულატორული გზით ცდილობდა საყვარლის შენარჩუნებას. მანიპულაცია კი ძალადობის ერთ-ერთი ფორმაა და არც თუ უსაფრთხო, რადგან ამ დროს ადამიანი ფსიქოლოგიურ წნეხს განიცდის, რაც ფიზიკურზე არანაკლებ მტკივნეულია (ამას ვერ ვიტყვით ჰერმანის შემთხვევაში, რადგან მას ამ ურთიერთობაში საკუთარი ინტერესები ჰქონდა).

ამ პერსონაჟების მეშვეობით მწერალმა ძალადობის არაერთი ფორმა წარმოაჩინა და მისი დათრგუნვის გზაც დაგვანახა, რაც დანაშაულის გაცნობიერებაში, აღიარებასა და სინანულში გამოიხატება. ასევე დაგვანახა, რომ პრობლემებთან შეგუებას ადამიანი თვითგანადგურებამდე მიჰყავს და ყველამ უნდა იბრძოდეს საკუთარი ცხოვრების გადასარჩენად.

გამოყენებული სამეცნიერო ლიტერატურა

- ადლერი ა., როგორ გავიგოთ ადამიანის ბუნება, ნ. თურმანიძის თარგმანი, თ. თურმანიძის რედაქტორობით, თბილისი, 2014 [adleri a., rogor gavigot adamianis buneba, n. turmanidzis targmani, t. turmanidzis redakt'orbit, tbilisi, 2014]
- ბავშვზე ძალადობის ძირითადი საკითხები, თ. ფარულავას რედაქტორობით, თბილისი, 2011 [bavshvze dzaladobis dziritadi sak'itkhebi, t. parulavas redakt'orbit, tbilisi, 2011]
- ბათიშვილი გ., საქართველოს ბედისწერა, თბილისი, 2018 [batishvili g., sakartvelos bedists'era, tbilisi, 2018]
- ბუღაძე ლ., მორალი, თბილისი, 2000 [bughadze l., morali, tbilisi, 2000]

- თანამედროვე ქართული დრამატურგია, თ. კალანდაძის რედაქტორობით, თბილისი, 2015 [tanamedrove kartuli dramaturgia, t. kalandadzis redakt'orbit, tbilisi, 2015]
- კაკულია ს., ხიდზე წვიმს ან ცრის, წიგნში: 9 პიესა vs ძალადობა, თბილისი, 2012 [k'ak'ulia s., khidze ts'vims an tsris, ts'ignshi: 9 p'iesa vs dzaladoba, tbilisi, 2012]
- მამარდაშვილი მ., ლექციები ანტიკურ ფილოსოფიაში, თბილისი, 2013 [mamardashvili m., leksiebi ant'ik'ur pilosopiashi, tbilisi, 2013]
- ოჯახში და ქალთა მიმართ ძალადობის აქტუალური საკითხები, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, 2019 [ojakhshi da kalta mimart dzaladobis akt'ualuri sak'itkhebi, sakartvelos akh'algazrda iurist'ta asotsiatsia, 2019]
- ხატიაშვილი გ., საქართველოს საერთო სასამართლოების მნიშვნელოვანი განმარტებები ქალთა მიმართ და ოჯახში ძალადობასთან დაკავშირებულ საქმეებზე, თბილისი, 2019 [khat'iashvili g., sakartvelos saerto sasamartloebis mnishvnelovani ganmart'ebebi kalta mimart da ojaxhshi dzaladobastan dak'avshirebul sakmeebze, tbilisi, 2019]
- ხატიაშვილი გ., სახელმძღვანელო ქალთა და ბავშვთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლის საკითხებზე, თბილისი, 2021 [khat'iashvili g., sakhelmdzghvanelo kalta da bavshvta mimart dzaladobisa da ojaxhshi dzaladobis ts'inaaghmd'eg brdzolis sak'itkhebze, tbilisi, 2021]
- ჰაარი რ., ქალთა მიმართ ძალადობის ეროვნული კვლევა საქართველოში, თბილისი, 2022 [haari r., kalta mimart dzaladobis erovnuli k'veva sakartveloshi, tbilisi, 2022]
- ჰამსუნი კ., პანი, თ. კალანდაძე-ტაბახმელაშვილის თარგმანი, თბილისი, 2017 [hamsuni k., p'ani, t. kalandadze-t'abakhmelashvilis targmani, tbilisi, 2017]

Nino Todua*

SANDRO KAKULIA'S PLAY "IT RAINS OR DRIZZLES ON THE BRIDGE"

Abstract

Contemporary Georgian dramaturgy encompasses diverse themes, with violence emerging as a particularly significant focus. Violence has become so deeply embedded in social fabric that it often goes unrecognized as such. This article examines the socio-cultural significance of the interconnections between violence, morality, and personal identity, aiming to reflect contemporary reality and illuminate pressing moral and ethical concerns. Through analysis of Sandro Kakulia's play "It Rains or Drizzles on the Bridge," the study explores various manifestations of violence in modern society. The play's characters serve as archetypal representations of both perpetrators and victims, revealing the pervasive nature of psychological and physical violence. Critical examination of character relationships exposes how societal norms often obscure the recognition of violence, particularly in domestic and intimate settings. By analyzing the psychological portraits of the characters and their interactions, the research demonstrates the profound impact of personal trauma on human lives. The study contributes to broader scholarly discourse on gender, power, and human rights in both Georgian and global contexts.

Keywords: Post-Soviet Georgian Dramaturgy, Sandro Kakulia, Domestic Violence, Psychological manipulation, Victim and Perpetrator.

* PhD in Philology, Invited Lecturer at Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, nino.todua@tsu.ge <https://orcid.org/0009-0006-8329-2652>